

PROFESOR DR HAB. MARIA RAKOWSKA**1923—2015****WSPOMNIENIE**

W dniu 13 czerwca 2015 roku odeszła od nas na zawsze Maria Rakowska, emerytowana profesor Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin-Państwowego Instytutu Badawczego w Radzikowie.

Pani Profesor, dr hab. Maria Rakowska, z domu Grekowicz, urodziła się 9 czerwca 1923 roku w Hruszwicy koło Równego na Wołyniu. Szkołę średnią ukończyła w okresie okupacji na tajnych kompletach w Warszawie.

W latach 1945–1949 studiowała na Wydziale Rolnym, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie uzyskując stopień magistra nauk agrotechnicznych. Pracę dyplomową z dziedziny żywienia zwierząt wykonała pod kierunkiem profesora dr H. Malarskiego.

Pod Jego kierunkiem jeszcze podczas studiów, od września 1946 roku, rozpoczęła pracę zawodową w Katedrze Fizjologii i Żywienia Zwierząt, UMCS w Lublinie, odbywając jednocześnie staże w dziedzinie biochemii i żywienia zwierząt w Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach. W 1950 roku przeszła do pracy w Państwowym Zakładzie Higieny, gdzie pracowała do połowy 1963 roku. Równocześnie była pracownikiem dydaktycznym w Zakładzie Fizjologii i Żywienia Człowieka Akademii Medycznej w Warszawie oraz prowadziła wykłady, ćwiczenia i seminaria na kursach organizowanych dla pracowników Wojewódzkiej Stacji Epidemiologicznej, nauczycieli szkół gastronomicznych, instruktorek gospodarstwa domowego, pielęgniarek, lekarzy i dietetyczek.

W marcu 1956 roku otrzymała stopień naukowy Kandydata Nauk Rolniczych (obecny stopień doktora) na Wydziale Zootechnicznym SGGW na podstawie złożonych egzaminów oraz pracy kandydackiej pt. „Badania nad wartością odżywczą nasion niegorzkiego łubinu białego (*Lupinus albus*)”.

W latach 1959-1960 jako stypendystka Fundacji Rockefellera odbyła roczny staż w Zakładzie Biochemii Uniwersytetu Wisconsin w Madison, a następnie w Zakładzie Biochemii na Wydziale Żywienia Człowieka Uniwersytetu Cornell w Ithaca, w stanie Nowy Jork.

W latach 1963–1974 pracowała w Instytucie Żywności i Żywienia w Warszawie, najpierw na etacie asystenta, a następnie kierownika Zakładu Wartości Odżywczych. **W lutym 1970 roku uzyskała stopień doktora habilitowanego** nauk technicznych w zakresie żywienia człowieka na Wydziale Technologii Rolno-Spożywczej SGGW, po przedłożeniu pracy pt. „Badania nad retencją wapnia i azotu ze zwyczajowo spożywanej diety w wybranej grupie dzieci przedszkolnych”. Pracując w IŻŻ prowadziła także wykłady, ćwiczenia i seminaria z zakresu fizjologii żywienia człowieka dla magistrantów Zakładu Żywienia Człowieka na Wydziale Technologii Żywności SGGW w Warszawie.

Z początkiem 1975 roku Prof. Maria Rakowska swoje losy związała z Instytutem Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie. Mianowana przez Ministra Rolnictwa na stanowisko docenta w tym instytucie podjęła się zorganizowania Zakładu Biologicznej Oceny Produktów Roślinnych, którym następnie kierowała przez okres 20 lat, tj. do momentu przejścia na emeryturę w grudniu 1990 roku. **Na emeryturę przeszła po 45 latach pracy.**

W Zakładzie Biologicznej Oceny Produktów Roślinnych Profesor Maria Rakowska ukierunkowała prace badawcze na wspieranie programów genetyczno-hodowlanych roślin zbożowych, oleistych i strączkowych nad poprawą ich wartości pokarmowej. W dziedzinie hodowli roślin szczególne znaczenie miały jej nowatorskie prace nad wartością pokarmową nowych odmian pszenżyta, w szczególności nad różnicami w składzie polisacharydów nieskrobiowych w porównaniu z żytem, nadające temu nowemu gatunkowi cechy korzystne w żywieniu młodego drobiu i trzody chlewnej. Rozwijiała badania nad substancjami hamującymi wykorzystanie składników pokarmowych w materiale roślinnym ze szczególnym uwzględnieniem żyta oraz rzepaku z grupy „00” i możliwościami jego selekcji w kierunku obniżonej zawartości włókna. Zapoczątkowane

przez Profesor Marię Rakowską kierunki prac znalazły uznanie światowych gremiów naukowych, czego dowodem były liczne zaproszenia na międzynarodowe konferencje, na których prezentowała wraz z zespołem wyniki uzyskiwanych badań oraz przyznane nagrody i wyróżnienia krajowe i międzynarodowe. Wśród tych nagród są między innymi: i. Nagroda II stopnia Ministra Rolnictwa za prace organizacyjne, metodyczne, badawcze i wdrożeniowe w zakresie biologicznej i biochemicznej oceny wartości żywieniowych materiałów hodowlanych roślin uprawnych w procesie selekcji nowych odmian (1982), ii. Nagroda Triticale Association za całokształt prac nad udoskonalaniem jakościowym odmian pszenżyta (Sydney 1986) oraz iii. Nagroda II stopnia Komitetu Nagród Państwowych za prace w dziedzinie techniki za wyhodowanie podwójnie ulepszonych odmian rzepaku ozimego (1988). W roku 1980 otrzymała ponadto nagrodę Wydziału Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAN za pracę monograficzną pt.: „Biologiczna wartość białka żywności” — autorzy: M. Rakowska, W. Szkiłłądź, H. Kunachowicz, opublikowaną w 1978 roku. W 1976 roku Profesor Maria Rakowska została zaproszona na sześciomiesięczny staż do USA, jako „assistant professor” do Food and Drug Administration (FDA) w Waszyngtonie.

Rada Państwa nadała Profesor Marii Rakowskiej tytuły naukowe profesora nadzwyczajnego w 1983 oraz profesora zwyczajnego nauk przyrodniczych w 1989.

Pani Profesor Maria Rakowska była członkiem rad naukowych instytutów rolniczych i jednostek naukowych, w tym Instytutu Żywności i Żywienia, Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin, Instytutu Mleczarskiego, Centralnego Laboratorium Koncentratów Spożywczych, Centralnego Laboratorium Przemysłu Ziemniaczanego. Była także członkiem oraz pełniła szereg funkcji w organizacjach naukowych, takich, jak: Polskie Towarzystwo Nauk Żywnościowych, w którym od 1980 była przez dwie kadencje Przewodniczącą Oddziału Warszawskiego. W Stowarzyszeniu Technologów Żywności NOT w Warszawie zorganizowała Sekcję Żywienia Człowieka i będąc następnie jej przewodniczącą w okresie od 1970 do 1976. Profesor Maria Rakowska była również członkiem wielu komitetów naukowych Polskiej Akademii Nauk: Żywienia Człowieka (sekretarz 1956-1963), Chemii i Technologii Żywności (1971-1974), Fizjologii, Genetyki i Hodowli Roślin (1993-1995). Profesor Maria Rakowska nie szczędziła swojego czasu i wiedzy na pracę w Komitetach Redakcyjnych, jak „Żywienie i Metabolizm” oraz Biuletyn IHAR. Pełniła także funkcje społeczne, przez wiele lat była przewodniczącą Rady Załogi IHAR w Radzikowie.

W dorobku naukowym Profesor Marii Rakowskiej jest ponad 100 prac naukowych, wypromowała siedmiu doktorów, w tym troje na podstawie prac wykonanych w IHAR (dr Danutę Boros, dr Małgorzatę Cyran i dr Piotra Ochodzkiego). Za działalność naukową, organizacyjną i społeczną otrzymała m.in.: **Złoty Krzyż Zasługi nadany przez Ministra Zdrowia (1973); Srebrną Odznakę Zasłużonego Działacza SITR-NOT (1974), Odznakę Zasłużonego Pracownika Rolnictwa (1990), Medal im. Michała Oczapowskiego nadany przez Wydział Nauk Rolniczych PAN (1996).**

Ostatnie lata swego długiego i pracowitego życia Pani Profesor Maria Rakowska oddała rodzinie, darząc ich licznymi talentami i wspaniałym usposobieniem. Sporo czasu poświęciła na spisanie dziejów swojej rodziny, zostawiając potomnym pasjonujące

opowieści o życiu i losach najbliższych, w szczególności ojca Stanisława Grekowicza, bohatera szarży pod Rokitną i zesłańca syberyjskiego, brata Czesława Janczarskiego, znanego poety, czy warszawskiej artystycznie uzdolnionej rodzinie Jasińskich.

Pani Profesor dr hab. Maria Rakowska była niekwestionowanym autorytetem oraz cenionym nauczycielem w interdyscyplinarnej dziedzinie badań nad jakością surowców do produkcji żywności i pasz.

Była osobą pełną niespożytej energii, ciepła i życzliwości dla ludzi. Dzieląc się swoją wiedzą i doświadczeniem zarażała nas, swoich uczniów, pasją pracy naukowca. Pani Profesor, nasza wspomniała Szefowa, pozostanie na zawsze w naszej pamięci.

*prof. dr hab. Danuta Boros
dr Piotr Ochodzki*